

В. В. Друк,
к. держ. упр., докторант кафедри інформаційної політики та електронного урядування,
Національна академія державного управління при Президентові України, м. Київ

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПОЛЬЩІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

V. Druk,
PhD in Public Administration, doctoral candidate
of National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv

HISTORICAL ASPECTS OF STATE INTEGRATION POLICY OF POLAND IN THE EUROPEAN UNION

У статті проведено аналіз стану та перспектив інтеграції України з ЄС із урахуванням внутрішньополітичних, економічних та інших факторів, що ускладнюють просування України у даному напрямі. Вказано на проблеми, пов'язані із отриманням статусу асоційованого члена. Особливу увагу приділено використанню Україною позитивних моментів польського досвіду європейської інтеграції.

The state and prospects of European integration of Ukraine have been quoted in the article with particular emphasis on internal political, economical and other aspects that make Ukrainian goal to obtain the status of association member of EC more difficult. In that context it is very important to study and to use in proper way polish experience of eurointegration.

Ключові слова: інтеграція, європейська інтеграція, європейська інтеграція України, євроінтеграційна політика України, Європейський Союз, державне управління, європейське управління.

Key words: integration, European integration, European integration of Ukraine, Ukraine's European integration policy, the European Union, state governance, the European administration.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Зародки процесів європейської інтеграції в різних країнах світу сягали сивої давнини, внаслідок намагань об'єднати зусилля заради досягнення спільної мети, забезпечення спільної безпеки, отримання економічних, політичних, та інших вигод. Досліджуючи історію європейської інтеграції, український вчений В. Посельський зауважує, що з часів занепаду Римської імперії Європа почала формуватися як історична, культурна, політична та соціальна спільність, яка, попри війни, релігійні розмежування, виокремлення національних держав, стала місцем інтенсивного обміну освічених еліт, знань, ідей, культур, товарів і капіталів [3, с. 8].

Саме з метою реалізації нової, якісно кращої та ефективнішої моделі політичного співробітництва і було у 1951 році створено Європейський Союз як об'єднання шести країн (ФРН, Бельгія, Нідерланди, Люксембург, Франція, Італія), як Європейське об'єднання вугілля та сталі (ECSC — European Coal and Steel Community), метою якого стало об'єднання європейських ресурсів з виробництва сталі та вугілля, яке, на думку його творців, повинно було запобігти черговій війні в Європі. З метою поглиблення економічної інтеграції ті ж шість дер-

жав у 1957 році заснували Європейське економічне співтовариство (ЄЕС, Спільний ринок) (ЕЕС — European Economic Community) та Європейське співтовариство з атомної енергії (Euratom — European Atomic Energy Community). ЄЕС був створений в першу чергу як митний союз шести держав, покликаний забезпечити свободу переміщення товарів, послуг, капіталів та людей.

Функціонування Європейського Союзу стало настільки результативним, що його розширення до неймовірних масштабів в подальшому стало неминучим, кількість держав-членів ЄС збільшилася з 15 до 28, територія ЄС зросла на 20%. 11 держав колишнього соціалістичного табору: Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Польща, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Хорватія та Чехія також приєдналися до ЄС. Складність та багатогранність Європейського Союзу як наднаціонального об'єднання породжує необхідність створення потужної та розгалуженої системи управління та координації дій, для досягнення поставлених цілей Союзу. Країни-члени Європейського Союзу передають повноваження у вирішенні деяких питань незалежним інститутам, які представляють інтереси Союзу, його держав і громадян [4].

Серед інституцій ЄС — Європейська комісія, Рада Європейського Союзу, Європейська рада, Суд Європейського Союзу, Європейський центральний банк,

Європейський суд аудиторів та Європейський парламент. Парламент обирається на п'ять років громадянами Європейського Союзу. ЄС є повноправним членом Світової організації торгівлі та має представництва у "Великій Сімці" та "Великій двадцятці". Неодноразово порушувалось питання членства ЄС в ООН, однак на заваді були як формальні причини (членами ООН згідно з його статутом можуть бути тільки держави), так і політичні (розподіл голосів у РБ ООН, "подвійне членство" держав, які входять до ЄС) [4].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питанням, присвяченим проблемам європейської інтеграції присвячувала свої праці надзвичайно велика кількість як теоретиків, так і практиків. Особливої уваги заслуговує активна участь громадськості у висвітленні євроінтеграційних процесів у соціальних мережах, та надзвичайне бажання змін у суспільстві. Аналіз праць дослідників дає змогу зробити висновок про те, що переважно вітчизняними науковцями розробляються окремі питання або щодо функціонування самого ЄС, або щодо окремих ділянок співпраці власне України з Євросоюзом. Вивченню досвіду євроінтеграції інших країн, подібних до нашої держави, а також впровадженню євроінтеграційних процесів у життя присвячено недостатньо уваги.

Незважаючи на те, що євроінтеграційна проблематика є досить популярною у вітчизняній політичній науці, до останнього часу більш поширеними були дослідження теоретичних аспектів інтеграції України до ЄС, зокрема праці І.Грицяка, О.Власюка, А.Гальчинського, О.Чалого, важливими стали дослідження Б.Парахонського та Я.Матійчик присвячені проблемам російських інтересів при реалізації євроінтеграційних прагнень України, правовим аспектам досліджуваної сфери присвячено праці В.Муравйова. Недостатньо висвітленими є практичні аспекти впровадження інтеграційних політик країн ЄС, зокрема Л. Токар розглядає стратегії національної безпеки країн Центрально-Східної Європи, а О.Шнирков, О.Кузнецов та С.Кульпінський, окрім власне питань валютного союзу ЄС, намагаються також проаналізувати його вплив на країни-кандидати на вступ до ЄС. М. Микієвич, поряд із правовими аспектами співпраці ЄС — Україна, розглядає співпрацю ЄС — асоційовані члени.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Актуальність теми зумовлюється на перший погляд недостатнім рівнем організації українською стороною процесу європейської інтеграції України. Виникає думка про те, що тривалі зміни всередині країни існують через неможливість проведення країною реформ, однак така теорія висувається іноземною країною — агресором для створення негативного іміджу України на міжнародній арені. Розуміння загальнотеоретичних аспектів євроінтеграційних процесів, а також аналіз їх проходження в інших країнах дає змогу зробити висновок про надзвичайну складність та тривалість у часі інтеграційних трансформацій.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є розкриття особливостей євроінтеграційного досвіду Польщі, а також вироблення рекомендацій щодо його практичного використання Україною.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Входження Польщі до складу ЄС, безумовно було багатоетапним та довготривалим процесом. Інтеграція будь-якої країни вимагає не тільки забезпечення складного процесу адаптації законодавства, а й системи регулювання та методів сертифікації цієї країни до вимог законодавства ЄС. Важливим аспектом було проведення реформ, які передбачали не лише зміни в нормативно-правових актах, а й всередині всього суспільства. Саме з цією метою 24 лютого 1994 р. в Польщі було створено Комісію експертів з гармонізації польського права з правом ЄС, якою була розроблена довгострокова програма адаптації польського законодавства до асції *communitaire*. Цією комісією було встановлено 23 пріоритетні сфери адаптації законодавства, які охоплювали більше сфер, ніж було передбачено в Європейській угоді.

Для охоплення всіх євроінтеграційних сфер, було створено 26 січня 1991 року інститут Уповноваженого уряду з питань європейської інтеграції та закордонної допомоги, який було замінено 8 серпня 1996 р. на Комітет європейської інтеграції — інституцію, яка була відповідальною за весь процес європейської інтеграції Польщі, та налічувала близько 400 осіб. До компетенції цього урядового органу належало планування та координація політики інтеграції Польщі до ЄС, програмування та координація дій щодо пристосування країни до європейських стандартів. Ключовим моментом цього процесу було не лише здійснити адаптацію законодавства, а й створення працюючих механізмів, необхідних для ефективної його імплементації.

Метою створення вищевказаних органів було внутрішнє забезпечення процесу євроінтеграції Польщі, вироблення найважливіших внутрішньо-національних документів по забезпеченню євроінтеграції: Національної програми приготування Польщі до членства в ЄС (1998), Програми дій по адаптації економіки та правової системи до вимог Європейської угоди (1993), Національної стратегії інтеграції (1997).

Що стосується трансформації економічної системи, то початковий її етап, на який припадає реалізація так званої "шокової терапії" або "Плану Бальцеровича", був надзвичайно важким. Погіршилися всі економічні показники, були втрачені масштабні східні ринки збуту, а конкурентоспроможними були лише товари за заниженими цінами. Акцент робився на праце- та капіталомісткі галузі — сталеливарну, вугледобувну та підприємства легкої промисловості (пошиття одягу) [1, с. 13].

Трансформаційні перетворення в Польщі характеризувалися паралельним виконанням великої кількості процесів всередині держави, до яких входили законодавчі зміни, зміни в економіці країни, чітка постановка завдань, визначення відповідальних за їх виконання та

джерел фінансування, прагнення досягнути європейських стандартів, що в подальшому призвело до досягнення позитивних результатів, і вже у 2004 році Польща стала членом ЄС.

Наявність зазначених проблем вплинула на настрої громадян. Якщо у 1996 році частка євроінтузіастів доходила до 80%, то вже перед самим вступом їх кількість не досягала і 60%. На такий результат вплинула також емоційна пропаганда противників євроінтеграції, яка знаходила підтримку у найменш захищеного і освіченого прошарку населення. Наочною стала проблема поінформованості населення [1, с. 14].

Польща і Україна — дві постсоціалістичні держави, які мають спільну історію, близьке географічне розташування, схожу структуру економіки. Позитивний досвід Польщі може стати прикладом розуміння ряду ключових моментів, які сьогодні є важливими та актуальними і для України з огляду на її намагання отримати спочатку статусу асоційованого, а потім і повноправного члена ЄС. Труднощі, з якими зіткнулася Польща можуть у подальшому торкнутися і України, це і важкий процес адаптації законодавства, складність економічних перетворень, зменшення кількості громадян, які бажають вступити до ЄС, брак коштів на фінансування більшості процесів та намагання за будь-яку ціну захистити власні інтереси з боку ЄС. Йдеться про спроби зменшити свої частки фінансування спільного бюджету, встановлення дискримінаційних обмежень для нових членів на початковому етапі (сільське господарство, переміщення робочої сили тощо).

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У 2012 році Європейський Союз отримав Нобелівську премію миру "За внесок впродовж більше шести десятиліть у просування миру і примирення, демократії та прав людини у Європі". ЄС в даному контексті міг би стати наддержавою, яка б координувала зусилля всього світу щодо більш глобальних питань (боротьба з найнебезпечнішими хворобами, припинення поширення смертельних вірусів, забезпечення миру у всьому світі тощо). Досвід України протягом останніх років показує, з одного боку, надзвичайну зацікавленість з боку ЄС у партнерстві, а з іншого — виваженість та обережність, сприяння у проведенні реформ та залучення великої кількості коштів — та критику щодо затягування змін у суспільстві.

Безумовно, досі в світі не існує більш організованого об'єднання держав, і бажання приєднатися до ЄС все ще залишається у багатьох з них, однак вже сам процес приєднання 12 нових країн (розширення ЄС практично вдвоє) і значно нижчий рівень розвитку нових членів актуалізує проблему підвищення ефективності функціонування Союзу.

Європейський Союз сьогодні є надзвичайно важливим центром впливу не тільки в Європі, а й у світі, однак європейці добре розуміють, що економічного лідерства не можна досягти й втримати без відповідного військово-політичного потенціалу. Україна з потужною, боєздатною армією, яка має позитивний досвід бойових дій, в цьому плані є вигідним стратегічним партнером для ЄС.

Для України як для держави, яка проявила надзвичайно велике бажання стати членом ЄС дуже важливо розуміти кінцеву мету даного процесу, а також інструменти, які для цього необхідні. Часто в нашому суспільстві прослідковується відсутність розуміння базових євроінтеграційних процесів, йдеться не лише про аналіз правових, економічних та інших необхідних змін, а й недостатню поінформованість громадян щодо їхньої участі в державних процесах. Разом з глобальними процесами змінюються не лише окремі тенденції та явища, але й держави, та їхні утворення. Для України важливо розуміти не тільки наскільки зміниться ЄС протягом кількох наступних років, але й наскільки важливу роль наша держава буде відігравати для цього об'єднання.

Література:

1. Басараб М.Б. Досвід європейської інтеграції Польщі: перспективи для України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 21.01.01. "Основи національної безпеки держави" / М.Б. Басараб. — Київ, 2004. — 14 с.

2. Грицяк І.А. Інтеграція європейська: Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. При Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. — К.: НАДУ, 2011. — Т. 7: Державне управління в умовах глобальної та європейської інтеграції / Наук.-ред. колегія: І.А. Грицяк (співголова), Ю.П. Сурмін (співголова) та ін. — 2011. — 764 с.

3. Європейська інтеграція: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів та слухачів магістерської підготовки за напрямом "Державне управління" / Кол. авт.; за заг. ред. проф. І.А. Грицяка та Д.І. Дзвінчука. — Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. — 464 с.

4. Європейський Союз [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія. — Режим доступу до ресурсу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%A1%D0%BE%D1%8E%D0%B7

References:

1. Basarab, M. B. (2004), "Experience of European integration Poland: Prospects for Ukraine", Abstract of Ph.D. dissertation, Foundations of national security, The National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

2. Hrytsiak, I.A. (2011), "European integration", *Entsyklopediia derzhavnoho upravlinnia*, vol. 7, pp. 329.

3. Hrytsiak, I.A. Dzvinchuk, D.I. (2013), *Navchal'nyj posibnyk dlia studentiv vyschykh navchal'nykh zakladiv ta slukhachiv mahisters'koi pidhotovky za napriamom "Derzhavne upravlinnia"* [Textbook for university students and students of Master training in "Public Administration"], Misto NV, Ivano-Frankivs'k, Ukraine.

4. Vikipediia: vil'na entsyklopediia (2015), "European Union", available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%A1%D0%BE%D1%8E%D0%B7 (Accessed 28.09.2015).

Стаття надійшла до редакції 29.09.2015 р.